

ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของศาสนา
พราหมณ์-ฮินดู ต่อรูปแบบศิลปะ
วัฒนธรรม ประเพณี และวรรณกรรมไทย
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

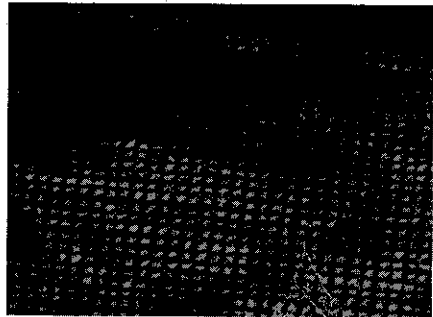
ดร.บำรุง คำเอก*

ตอน 2

เนื้อหาของงานจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องรามเกียรติ์ เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังบนพระระเบียงล้อมรอบอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม รวมทั้งสิ้น 178 ห้อง เริ่มต้นห้องที่ 1 ที่ประตูด้านทิศเหนือตรงข้ามกับพระวิหารยอด ไปในทิศทางตามเข็มนาฬิกา ตัวอย่างจิตรกรรมฝาผนังบนพระระเบียงรอบอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์นารายณ์สิบปาง

ศุกระวาระตาล

มัจฉาอะวะตาล

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

รูปแบบทางจิตรกรรมและประติมากรรมที่นิยมกันในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ คัมภีร์นารายณ์สิบปางเล่ม สมุดไทยที่เก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าชื่อภาพหลายภาพใน ตำราภาพ และภาพเทพเจ้าในจิตรกรรมบนผนังด้านในของบานประตูและหน้าต่างภายใน อุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม รวมทั้งจิตรกรรมฝาผนังบนพระระเบียงรอบอุโบสถวัด พระศรีรัตนศาสดารามส่วนใหญ่ตรงกับเนื้อหาในคัมภีร์นารายณ์สิบปาง และส่วนที่เป็นที่มาของภาพเทพเจ้าต่างๆ ก็เช่นกัน และสันนิษฐานว่าคัมภีร์นารายณ์สิบปางที่ ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นได้รับอิทธิพลของคัมภีร์ปุราณะภาษาสันสกฤต ในศาสนาพราหมณ์อินเดียมาแต่ดั้งเดิมบางส่วน และบางส่วนน่าจะได้รับอิทธิพลความ เชื่อโดยตรงมาจากเรื่องปุราณะพื้นเมืองของทมิฬมาเช่น ภาพพระลักษมี พระนารายณ์ พระมะเหศวรี⁷ ที่ปรากฏในสมุดตำราภาพเทวรูปและเทวดานพเคราะห์ของหอสมุด แห่งชาติหน้า 92 หรือพระมเหศวรี ที่ประดิษฐานอยู่ในโบสถ์พราหมณ์กรุงเทพฯ และ นครศรีธรรมราช น่าจะมีที่มาจากโศคสนมูติของพระวิษณุในศิลปะอินเดียใต้ ที่มีรูปแบบเป็นพระวิษณุประทับนั่ง ขนาบสองข้างด้วยพระลักษมีและนางกุกเทวีซึ่งเป็นชายา อีกองค์หนึ่งของพระองค์⁷ เพราะความเชื่อและรูปเคารพเรื่องนางกุกเทวีปรากฏเฉพาะ ในอินเดียใต้เท่านั้น ในตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราชกล่าวถึงการติดต่อกับ อินเดียใต้ ในการที่กษัตริย์แห่งรามนคร (รามศวรม ?) ได้สั่งให้ราชทูต นำเทวรูปพระ นารายณ์ พระลักษมี พระมเหศวรี บรมหงส์ ฯลฯ มาถวายแก่กรุงศรีอยุธยาในสมัย สมเด็จพระนารายณ์ แสดงว่า พระมเหศวรีนั้นอาจเป็นนางกุกเทวีก็เป็นได้ เนื่องจาก ไม่เคยปรากฏว่ามีปางใดที่แสดงว่าพระวิษณุ ปรากฏอยู่ร่วมกับพระนางลักษมี และชายา ของพระคิเวคือ นางปาวตีเลย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา สันนิษฐานว่า อาจมีความเข้าใจสืบสันคิดว่าเป็นนางปาวตีซึ่งคนไทยรู้จักว่าเป็นชายา ของพระอิศวร จึงเรียกนางว่า *มเหศวรี* หรืออาจจะมีที่มาจากคำว่า *มเห* ซึ่งหมายความว่า แผ่นดินบวกกับคำว่า *อิศวรี* ที่แปลว่า เจ้า ซึ่งหมายความว่า เจ้าแห่งแผ่นดิน แต่ ปรับเข้ากับการออกเสียงของคนไทยเพื่อให้ฟังสุภาพขึ้นเป็น *มเหศวรี* อันเป็นความ

⁷ มักปรากฏคู่กันในปางวราหาวตาร.

หมายเดียวกับคำว่า ภูเทวี ซึ่งแปลว่า เทวีแห่งแผ่นดินเช่นกัน รูปภาพที่ปรากฏใน ตำราภาพเทวรูปทั้งหลาย มีรูปแบบทางศิลปกรรมที่น่าจะได้รับอิทธิพลมาจาก ศิลปินอินเดียในสมัยราชวงศ์นายกะ ซึ่งปกครองแคว้นทมิฬนาฑูในช่วงเวลาที่ตรงกันกับ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งราชวงศ์นายกะนี้ได้รับอิทธิพลความรุ่งเรืองทางศิลปะ และอารยธรรมฮินดูมาจากอาณาจักรวิชัยนคร ซึ่งเป็นยุคฟื้นฟูอารยธรรมฮินดูอันยิ่งใหญ่ ดังจะสังเกตเห็นได้จากลักษณะรูปแบบทางศิลปะ ซึ่งมีองค์ประกอบของภาพที่เป็น พระอิศวร พื่อนร่ายอยู่เหนืออสุร อยู่ในวงโค้งรูปเปลวเพลิง โดยมีส่วนของพระเกศา ปลิวไสวไปอยู่ติดขอบรอบด้านในของวงโค้งนั้น มีการคล้องพวงมาลา ไว้ที่ป่าทั้งสองข้าง และชายมาลาของทั้งสองข้างจะถูกปล่อยตกลงมา ชายผ้าที่คล้องคอวัดไกวแบบมีศิลปะ เป็นรูปแบบศิลปะอันแตกต่างไปจากศิลปะปัลลวะ โจพะ ที่ปรากฏอยู่ก่อนหน้านี้ อีกทั้งเรื่องราวที่ในตำราภาพยังมีการกล่าวถึงการเสด็จไปยังอินเดียใต้ของพระนารายณ์ อีกด้วย แม้ภายหลังรูปแบบทางศิลปะจะเปลี่ยนแปลงไปก็เป็นเพียงการปรับให้ผสมผสานกับรูปแบบและรายละเอียดของไทยขึ้นเท่านั้น

2 อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูต่อประเพณีวัฒนธรรมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ประเพณีต่างๆ ของไทย บางประเพณีก็ได้รับประเพณีดั้งเดิมจากอินเดีย และยังคงสืบทอดประเพณีปฏิบัติต่อกันมา ซึ่งบางประเพณีมีมาตั้งแต่สมัยอครรพเวท บางประเพณีก็ได้รับจากศาสนาพราหมณ์ฮินดูทั้งทางเหนือและทางใต้ของอินเดียผสมกัน แต่ประเพณีดั้งเดิมนั้นน่าจะมาจากอินเดียเหนือ ซึ่งได้ปฏิบัติตามคัมภีร์มनुสมฤติหรือมนูธรรมศาสตร์ ที่พวกอารยันเป็นผู้รจนขึ้นมา ต่อมาคัมภีร์นี้ได้แพร่ไปทางอินเดียใต้ และทางอินเดียใต้ก็ได้ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเพณีเดิมภูมิอากาศและวิถีชีวิตของตน สำหรับเมืองไทยอาจได้รับมาจากทั้งทางอินเดียเหนือและใต้ผสมกัน ประเพณีบางประเพณีเป็นประเพณีดั้งเดิมที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทย แต่ว่าในอินเดียได้เลิกปฏิบัติกันแล้ว เราจะพิจารณาจากประเพณีต่างๆ ที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันทั้งทางอินเดียเหนือและใต้ที่คล้ายกับประเพณีและเทศกาลของไทยดังต่อไปนี้

ประเพณีดั้งเดิมที่มาจากมนูธรรมศาสตร์ และเทศกาลประจำปีทางอินเดียเหนือ จากคัมภีร์มนูสมฤติได้กล่าวถึงพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ (สันสการ) 12 พิธี คือ

ครภาธาน (Garbhādhān) เป็นพิธีที่ให้สามีภรรยาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ปุณสวัณ (Pumsavan) เป็นพิธีที่ทำในเวลาที่มีการปฏิสนธิในครรภ์มารดา

สิมันโตนนะยัน (Sīmantonnyan) เป็นพิธีที่ทำในเวลาที่มาตราปรากฏการ ตั้งครรภ์ครั้งแรก

ชาตะกรรมะ (Jātakarma) เป็นพิธีที่เด็กคลอดออกมาจากครรภ์มารดา

นามะเทยิ (Nāmadeyī) คือการตั้งชื่อ หลังจากเด็กเกิดแล้ว 10 หรือ 12 วัน

นิษกะระมะ (Niṣkarma) เป็นพิธีหลังจากเด็กคลอดได้ 4 เดือนแล้ว เป็นครั้งแรกที่นำเด็กออกจากบ้าน มีการทำพิธีบูชา เป็นต้น

อันนะปรัสสะ คือ การทำพิธีเลี้ยงเด็กเมื่อแรกได้ 6 เดือน เช่น การเลี้ยงเด็ก ให้กินทองด้วยภาชนะทอง น้ำผึ้ง และเนย มีการร่ายมนตร์ในคฤหยสูตร (in Apastamba's Grhya-sūtra, 1.15.1) ว่า *Prati dadāmi mādhuṇo ghrtasya etc.* มีการทำอัญโหดระ

จูทากรรมัน (Jūḍākarmaṇ) คือ พิธีตัดผมเด็ก พิธีนี้ทำเมื่อเด็กอายุ 1 ขวบ หรือ 3 ขวบ มีมนตร์ใน *Paraskara,-Grhyasūtra, 3.2.2* ว่า *yatṣureṇa māṛjayet etc.*

อุปนายณะ (Upanāyana) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มอญชี พันธะ (Mouñjī bandha) คือ การสวมด้ายศักดิ์สิทธิ์ ถ้ามูญชะ (Muñja) ไม่มีให้ใช้หญ้าคา (Kus) แทน พิธีนี้ทำหลังจากเด็กมีอายุ 8 ขวบ นับตั้งแต่ปีที่จุติอยู่ในครรภ์มารดา พิธีนี้เด็กจะถูกนำไปหาครูเพื่อที่ให้สอน

เกศานตะ (Keśānta) คือ พิธีโกนผมพราหมณ์ผู้มีอายุ 16 ปี

แต่งงาน เป็นพิธีที่สำคัญที่สุด เพราะว่าเป็นเริ่มชีวิตใหม่ มีการบูชาไฟและ เทวดาต่างๆ ในพระเวท

ศรार्ถ คือ พิธีทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มีการทำพิธี พิณฑพิตฤยัชณะ (piṇḍipitryajña) ทำกันในวันข้างแรมในเดือน อมาวิสัย เวลาบ่ายเลี้ยง พราหมณ์ ถวายก้อนข้าว

เทศกาลประจำปีทางอินเดียเหนือ

เทศกาล มะกร สังกรานติ ทำกันในวันที่ 14 มกราคม เมื่อพระอาทิตย์อยู่ในราศีกรกฎทางทิศใต้ เป็นเวลา 6 เดือน จะหันไปทางเหนือเพื่อเข้าไปอยู่ราศีมะกร จึงเรียกว่า “มะกร สังกรานติ หรือมหามกรสังกรานติ” เป็นช่วงที่จะหมดฤดูหนาว และจะเริ่มฤดูร้อน ผู้คนจะไปอาบน้ำกันที่แม่น้ำคงคา และทำพิธีบูชา

พิธีอาบน้ำในแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ที่รัฐเบงกอลในวันมะกรสังกรานติ

เทศกาลโฮลี คือเทศกาลฉลองการเผาไฟโฮลีกาในเดือนฮินดู คือเดือนผาคุน (ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคม) เป็นวันที่พระจันทร์เต็มดวง เป็นเทศกาลเฉลิมฉลองกันทั่วประเทศ (ปีนี้ฉลองไปแล้วในวันที่ 15 มีนาคม) ก่อนการจุดไฟโฮลีมีการนำไม้หญ้าแห้ง และเชื้อเพลิงที่ทำจากมูลวัวเป็นแผ่นทำเป็นกองฟืน ทุกคืนจะมีการร้องรำทำเพลง มีการละเล่น สตรีจะใช้ไม้พลองตีผู้ชายอย่างสนุกสนาน และใช้ฝุ่น ดิน สีละเลงตามหน้าตามตัวแล้วก็สาดน้ำด้วย ในวันเผาไฟโฮลีเวลาเย็น มีการทำพิธีบูชา วันรุ่งเช้าไปที่สถานที่เผาไฟโฮลีแล้วนำขี้เถ้าจากกองไฟมาแต้มที่หน้าผาก ต่อมาก็จะมีการเลี้ยงขนมเล่นสีและน้ำฝาง (น้ำที่ผสมน้ำนม น้ำตาลและกัญชา) ไม่ถือโทษแต่เป็นการแสดงถึงความเป็นพี่น้องกัน ด้วยการกอดคอ ให้อภัยกัน การละเล่นมีถึง 3-4 โมงเย็น มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเป็นมาของเทศกาลโฮลีว่า พระเจ้าหิรัณยกะคิบุ มีพระโอรส 4 พระองค์ มีพระองค์หนึ่งชื่อว่า ประหลาฐ วันหนึ่งเจ้าชายประหลาฐได้เห็นคนทำหม้อดินเผาทำการสวดสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า ประหลาฐจึงถามเขา และเขาก็ตอบว่า เขา

ได้ทำการเผาหม้อดินที่ยังไม่ได้เผาในเตาเผา ซึ่งมีลูกแมวตัวหนึ่งอยู่ในหม้อดินใบหนึ่ง ถูกใส่ไปในเตาเผาด้วย แต่ด้วยการสวดสรรเสริญพระรามทำให้ลูกแมวปลอดภัย ด้วยเหตุนี้ประหลาดจึงเริ่มทำการสวดสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า และผู้เป็นพ่อหิรัณยกตปิ เป็นปรปักษ์กับเทวดาเมื่อไต้ยีน ดังนั้น จึงไม่พอใจคิดหาหนทางกำจัดประหลาดหลายวิธี เช่น โยนลงในเหว ให้ช้างเหยียบ เป็นต้น แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะอำนาจของการสวดสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า พ่อหิรัณยกตปิจึงเรียกน้องสาวชื่อโฮลิกา และสั่งว่าจงเผามันในกองไฟให้ตาย นางโฮลิกามีผ้าคลุมวิเศษกันไฟได้จึงอุ้มประหลาดหลานชายเข้าป็นิ่งในกองไฟ หลานได้ทำการสวดและภาวนาถึงพระผู้เป็นเจ้า นางโฮลิกาได้สละผ้า นั้นแก่หลานประหลาดทำให้นางโฮลิกาถูกไฟเผาตาย และทุกปีคนก็จะจุดไฟโฮลี้เพื่อระลึกถึงนาง

เทศกาลพุทธปุณนิมา คือ วันวิสาขบูชานั่นเอง ชาวพุทธในอินเดียทุกรัฐ ทุกชาติจะไปเวียนเทียนสวดมนตร์ ไหว้พระที่พุทธคยา

เทศกาลรักษัพันธัน ฉลองกันในเดือนอินดูศราวัท (ระหว่างเดือนกรกฎาคม และสิงหาคม) วันพระจันทร์เต็มดวงเป็นวันแห่งความรักและการรักษาชีวิตของระหว่าง พี่น้องสาวกับพี่น้องชาย วันนี้พี่ชายหรือน้องชายจะมาที่บ้านของพี่หรือน้องสาว วันนั้นบรรดาพี่น้องสาวก็จะประดับตกแต่งที่หน้าต่างประตูบ้านด้วยใบมะม่วงและใบตอง และเตรียมผลไม้ ดอกไม้ ขนม ผงขมิ้น ข้าว และเส้นด้ายหรือเชือก (ราซี) สำหรับผูกข้อมือไว้ต้อนรับ เมื่อมาก็จะแต้มหน้าผากด้วยข้าวผสมขมิ้น แล้วก็ผูกข้อมือชาวด้วยด้ายหรือเชือกที่เตรียมไว้ ด้ายราซีเป็นเครื่องแห่งความรักที่บริสุทธิ์และการรักษาป้องกันของพี่น้องสาวแก่พี่น้องชาย ทำอาหารอร่อยๆ ให้ทาน

เทศกาลที่ปาวลี ฉลองฉลองกันในเดือนอินดูการติก (ระหว่างเดือนตุลาคม และพฤศจิกายน) ปักษ์อะมาวัส (เดือนมืด) ก่อนถึงวันเทศกาล ชาวบ้านจะทำความสะอาดบ้าน ทาสีใหม่ เมื่อถึงวันเทศกาล เลียงพราหมณ์ เวลาเย็นมีการบูชาพระลักษมีและพระคเณศ บูชาประทีปแก่เทวดาทั้งหลาย ประทีปจะวางหรือปักไว้ที่เทวาลัย บ่อน้ำ ทุ่งนา พื้นดิน และจุดประทีปด้วยถั่วยดิน ตามระเบียบบ้าน กำแพงบ้าน เล่ากันว่า การจุดประทีปเวลากลางคืน เป็นการต้อนรับพระรามหลังจากได้ชัยชนะพระราวณะ และเดินทางกลับมายังเมืองโยชยา เวลากลางคืนทำการเปิดประตูเพื่อต้อนรับพระลักษมี และจุดประทีป ดอกไม้ไฟ

เทศกาลอาบน้ำในแม่น้ำคงคา ทำกันในเดือนอินดูการติก พระจันทร์เต็มดวง
ในวันอาบน้ำมีการจุดประทีปบูชาด้วย

เทศกาลต่าง ๆ ในทมิฬนาฑูอินเดียใต้

เทศกาลทางศาสนาจะมีความสัมพันธ์กับทางระบบทางจักรวาลหรือดาวนพ
เคราะห์ เทศกาลของทมิฬแท้ๆ จะคำนวณตามสุริยคติ ก็จะตรงกับวันของแต่ละปี มี
เทศกาลในปัจจุบัน เช่น เทศกาล “โปงคัล” จะทำกันในฤดูหนาว, เทศกาลปีใหม่ มีใน
ฤดูร้อน (เมษายน), เทศกาล “เอาติปุงดิโค” มีในกลางปี, เทศกาลที่เหลือจะคำนวณ
ตามระบบสุริยคติ จะตรงกับวันต่างๆ ของแต่ละปี, การคำนวณเวลาอาจจะต่างกันไม่
มากในแต่ละปี ในส่วนต่างๆ ของประเทศ มีบางเทศกาลที่มีความคล้ายคลึงกันในราย
ละเอียดหรือเหมือนกันในเรื่องความเชื่อ เช่นการบูชาที่เกี่ยวกับการเกษตร และพิธี
เกี่ยวกับการศึกษาซึ่งคล้ายกับการไหว้ครูของเรา พิธีตรุษ หรือบางพิธีมีชื่อคล้ายกับ
ชื่อในพระราชพิธี 12 เดือนของเรา ซึ่งได้แก่

ปีใหม่เตลुकู จะเริ่มปลายเดือนมีนาคมถึงเมษายน เป็นวันแรกของปีของชาว
กานะระ (การณาฏกะ ?) และมะหะรัตตะ (มหาราชฏระ ?) ไม่ใช่ของชาวทมิฬ ช่วง
สามวันจะมีความสนุกสนานด้วยการเล่นดอกไม้ไฟ และก็ยังปีนสลุตแปดนัด เข้าตัว
ทุกคนจะชโลมตัวด้วยน้ำมันและอาบน้ำอุ่น ช่วงเข้าพราหมณ์บุโรहितประจำตระกูลก็
จะสวดมนตร์ให้พรในวันขึ้นปีใหม่

วันปีใหม่ของทมิฬ มีในวันที่สิบสอง เมษายน วันแรกของเดือนทมิฬจะตรงกับ
เดือน “จิตระ” การทำพิธีเหมือนกับปีใหญ่ของเตลुकู แต่ไม่มีการชโลมตัวด้วยน้ำมัน
ช่วงกลางวันจะให้พราหมณ์ ทำพิธีอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ

“อูหนีอัมมาวัสยะ” เป็นเทศกาลพระจันทร์เต็มดวงในเดือน “อูนี” ที่ “ตรีเวลอ”
มีการลอยกระทงจัดขึ้นในวันนั้นเหมือนกัน

“มหาละยะอัมมาวัสยะ” เทศกาลนี้เป็นเทศกาลในวันพระจันทร์เต็มดวงในเดือน
“ภัทรบท” ตามจันทร์คติ มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษเป็นระยะตลอดปี
(15 วัน) ตามพิธี “มหาละยะปัจฉิม”

“สวัสดิวชิขารำพัม-อายุธนูชา” และ “ทุสเสระ” เทศกาลนี้เป็นเทศกาลบูชาบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ตามเทศกาล “ทุศคาบูชา” ของชาวเบงกอล จัดถึงเป็นเวลาสิบวันของเดือนที่เจ็ด คือเดือน “อัศวิน” (เดือนตุลาคม) ในวันนี้คนวรรณะสูงจะทำทานด้วยข้าวผลไม้ดอกไม้และเสื้อผ้าใหม่แก่บรรพบุรุษ พวกพราหมณ์จะบูชาพระเทวีสวัสดี ผู้ที่ร่ำเรียน ทุกคนๆ จะบูชาเครื่องไม้เครื่องมือตามอาชีพของตน ชวานาก็จะบูชาไถ, ช่างปูน บูชาเกรียง (ที่ฉาบปูน), ผู้หญิงจะบูชาเครื่องไม้ข้าว

“ดีปะวาลี” หรือเทศกาลบูชาไฟเทศกาลนี้จัดขึ้นในวันที่ 28 ของเดือนเจ็ด ประมาณเดือนตุลาคมหรือพฤศจิกายน ตามชื่อหมายถึงการบูชาพระที่ปจำนวนหลายๆ ดวง จะถูกวางไว้รอบๆ ประตูบ้าน เจ้าบ้าน (สามี) จะทำการบูชาที่นา บางที่จะบูชากองมูลสัตว์ (ขี้วัว) มีการอาบน้ำมันตอนเช้าตรู่ ซึ่งเทียบกับการอาบในแม่น้ำคงคา มีการจุดประทัด ดอกไม้ไฟ การบูชาไฟโบราณเกี่ยวกับอัฐิ “กรณี ทิปัม” คือ เทศกาลรื่นเริงแห่งโคมไฟเพื่อบูชาของคัมภีร์ จัดในเดือนพฤศจิกายน หรือธันวาคม นำจะคล้ายกับพระราชพิธีจองเปรียง

“กะรัตโกย” เป็นเทศกาลที่เหมือนกับเทศกาล “ดีปะวาลี” จัดกันเฉพาะชาวทมิฬเท่านั้น คือมันจัดขึ้นในวันพระจันทร์เต็มดวงในเดือนตามสุริยคติที่เรียกว่า “กะรัตโกย”

“โปงคัล” หรือ “มกรสังกรานติ” เทศกาลนี้เป็นเทศกาลที่มีชื่อมากที่สุดในการบรรดาเทศกาลทั้งหมด ช่วงที่ชาวนาเก็บเกี่ยวผลผลิตจากการเกษตรนำมาไว้ที่บ้านแล้วทำการขอบคุณเทวดา มีการอาบน้ำ และทำการบูชาพระอินทร์ จะทำพิธีกันในวันแรกของเดือนอินดี “มกร” หรือ “ไต” ประมาณวันที่ 11 หรือ 12 มกราคม ซึ่งเป็นเวลาที่พระอาทิตย์ผ่านจากฤดูหนาวไปยังฤดูร้อน สามวันสุดท้ายชาวทมิฬจะใช้เวลาไปเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้าน เทศกาลนี้มีเกิดขึ้นด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรกเป็นเดือน “มารคลี” (เดือนธันวาคม) แต่ละวันจะเป็นวันอัมงคล เดือนต่อไปจะเป็นวันที่เป็นมงคลเพื่อต้องการปกป้องขจัดปัดเป่าจากสิ่งชั่วร้าย ทุกเช้าระหว่างเดือนธันวาคมสตรีในครอบครัวต่างๆ จะโรยสีข้างหน้าประตูบ้านโดยโรยแป้งข้าวสีขาวยเป็นรูป “รังโคลี” และรูปต่างๆ ที่โรยนั้นขี้วัว และดอกไม้จำพวกดอกส้ม ที่บานแล้ว แล้วก็เก็บทุกๆ วัน ในวันสุดท้ายของเดือนสตรีจะเก็บแผ่นขี้วัวและของทั้งหมดนั้นไว้ในกระจาดและร้องรำทำเพลง

วันแรกของเทศกาลนี้เรียกว่า “โกที โปนคัล”

วันที่สองเรียก สุริยะ โปนคัล หรือเปรูม โปนคัล เพื่อบูชาพระอาทิตย์ สตรีที่แต่งงานแล้วจะทำตัวให้บริสุทธิ์ด้วยการอาบน้ำทั้งเสื้อผ้า ต้มข้าวและนมกลางแจ้ง วันที่สองนี้ยังเรียกว่า “มะฏู โปงคัล” มะฏู หมายถึง สัตว์เลี้ยง มีการบูชา เลี้ยงสัตว์เลี้ยงด้วยข้าวต้มด้วยนม สัตว์เลี้ยงจำพวกวัวควายจะถูกประดับด้วยพวงมาลัย และถูกทาสีที่เป็นสีสันต์สวยงาม พวงมะพร้าวและผลไม้ก็จะแขวนไว้บนสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นแล้วก็ไล่มันออกไปด้วยทำนองดนตรี ให้ชีวิตหรือครูดไปโดยไม่มีคนควบคุม

“ไดอะมาวัตรสยะ” เป็นเทศกาลในวันพระจันทร์เต็มดวงตามสุริยะคติ ในเดือน “ได” ทำโดยชาวหิมพานั้น ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว มักจะทำโดยชาวฮินดูในวาระสูงปัจจุบัน

“ไดบูซั่ม” เทศกาลนี้เป็นวันบูชาแก่ “สุพรหมณีเย” บุตรที่สองของพระคิวะ มักจะทำกันที่เทวาลัย “ปุนเน” ในเมือง “มธุระ” เป็นวันถือกันว่าเป็นวันมงคลสำหรับการศึกษา ถัดไปจากเทศกาล “ทุสเสระ” เทศกาลเกษตรกรรมก็จัดขึ้นวันเดียวกันในโบสถ์พระวิษณุ

เทศกาล “ปุนดิกาย, หูเตาสะนะ โปวระนะมี” หรือ “เกามันบันดิกาย” จัดขึ้นในวันพระจันทร์เต็มดวง จันทร์คติ ในเดือน “ภัลกุล” คือเดือนมีนาคม เป็นงานของชนวรรณะต่ำ ที่เป็นการระลึกถึงการทำลายกามเทพของพระคิวะ มีการดับกองไฟของแต่ละหมู่บ้านที่ใช้มูลวัวจุดเป็นเชื้อเพลิง ทางเบงกอลเรียกว่า “เทศกาล โฮลี” หรือเทศกาลโล้ชิงช้า ไก่ชนิดหนึ่งจะถูกฆ่าบูชาที่ประตูโบสถ์เจ้าแม่กาลี

เราได้ศึกษาประเพณีวัฒนธรรมและเทศกาลทางอินเดียเหนือและใต้แล้ว ต่อไปจะได้ศึกษาประเพณีวัฒนธรรมของไทยว่ามีประเพณีวัฒนธรรมอะไรบ้างที่เรารับมาจากอินเดียทั้งสองภาค

ประเพณีตั้งหลักเมือง ประเพณีนี้ ปัจจุบันในอินเดียมิได้มีการทำ หรือน่าจะได้รับอิทธิพลทางด้านความเชื่อและการทำพิธี ในอรรถพเวทได้พูดถึงเวสถานที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยมีความเป็นมงคล

ประเพณีตั้งหลักเมืองเป็นประเพณีพราหมณ์มีมาตั้งแต่อินเดียโดยมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี เป็นพิธีสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างบ้านเมืองใหม่โดยยกเสาหลักเมือง

ไว้เป็นมิ่งขวัญเป็นนิมิตมงคลแก่พสกนิกรสำหรับยึดถือเป็นหลักชัยทางจิตใจว่า บ้านเมืองที่สร้างขึ้นนั้นมีรากฐานฝังไว้อย่างแน่นอนแล้ว เพื่อให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขซึ่งหลักเมืองนั้นจะฝังไว้ในย่านกลางเมืองหรือในทำเลที่เป็นชัยภูมิสำคัญตามทิศทางเมือง^๑

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีนี้ปัจจุบันในอินเดียไม่มีการกระทำแล้ว เนื่องจากระบบการปกครองแบบกษัตริย์ได้หมดไป ถึงจะยังคงมีพระราชตามเมืองต่างๆ อยู่ แต่ไม่มีการกระทำพิธีนี้ในเมืองไทย เป็นพระราชพิธีที่สำคัญที่สุดของผู้ที่จะเสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นองค์พระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักร ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงโปรดให้สอบหาและรื้อฟื้นพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ผู้เขียนจะไม่นำรายละเอียดของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกให้ผู้อ่านในงานวิจัยบทที่ 5

พระราชพิธีลงสรงโสกันต์

พิธีนี้เราได้รับจากประเพณีของพราหมณ์คือ **จูทากรรมัน (Judākarma)** คือ พิธีตัดผมเด็ก พิธีนี้ทำเมื่อเด็กอายุ 1 ขวบหรือ 3 ขวบ ในเมืองไทยเป็นพระราชพิธีที่จัดทำขึ้นแต่พระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าลูกยาเธอ หรือพระเจ้าหลานเธอที่มีพระชนมายุพอสมควรจะทำการโสกันต์ได้ คือ พระองค์ชายเมื่อพระชนมายุ 13 พรรษา พระองค์หญิงเมื่อพระชนมายุ 11 พรรษา พระราชพิธีนี้ประกอบพิธีทั้งทางพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พร้อมๆ กัน

พระราชพิธีศรีสัจปานกาล

พิธีนี้ในปัจจุบันก็ได้ปฏิบัติกันในอินเดีย น่าจะได้รับอิทธิพลทางความเชื่อเรื่องน้ำ จากอินเดียในเมืองไทยเรื่องพระราชพิธีศรีสัจปานกาลหรือพระราชพิธีถือ

^๑ ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์, พระหลักเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2525), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือพระแม่คงคา และเทพเจ้าที่เกี่ยวกับน้ำและฝน เช่น พระวรุณ พระอินทร์ มารุต ปรชัญยะ ใช้น้ำเป็นเครื่องหมายในการรักษาโรค ทำให้ร่างบริสุทธิ์ เช่น การอ่านน้ำตามท่าศักดิ์สิทธิ์ การรับพรด้วยการจิบน้ำหลังจากทำพิธีในอรรถรพเวทพูดเกี่ยวกับคุณน้ำไว้มากมาย

น้ำพิพัฒน์สัตยา หมายถึง พิธีดื่มน้ำกระทำสัตย์สาบานเพื่อความเป็นสวัสดิมงคลตามวาระ เป็นพระราชพิธีใหญ่สำหรับแผ่นดิน ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ

การถือน้ำครั้งกรุงรัตนโกสินทร์มี 2 อย่าง คือ

1. การถือน้ำประจำ หมายถึงการถือน้ำของพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ พลเรือน ข้าราชการสำนักศักดินาตั้งแต่ 400 ขึ้นไป ทุกต้นปีและกลางปี และการถือน้ำของ ทหารเป็นประจำทุก ๆ เดือน

2. การถือน้ำจร หมายถึงการถือน้ำเป็นกรณีพิเศษเป็นครั้งคราว ซึ่งไม่มีกำหนดแน่นอน ได้แก่ การถือน้ำถวายสัตยานุสัตย์แก่พระเจ้าแผ่นดินผู้ได้เถลิงถวัลย์ราชสมบัติใหม่ การถือน้ำถวายสัตยานุสัตย์แก่ผู้ที่มาจากเมืองปัจจามิตร มาสู่พระบรมโพธิสมภาร เป็นต้น

พระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย¹⁰

เป็นพระราชพิธีสองพิธีที่กระทำต่อเนื่องกัน คือ พิธีตรียัมปวาย และพิธีตรีปวาย

พระราชพิธีตรียัมปวาย

● คำว่า ตรียัมปวาย มาจากคำในภาษาทมิฬว่า ตีรุเวมปาไว (Tiruvempavai) เป็นพิธีพราหมณ์ฝ่ายใต้ของอินเดีย กระทำรับพระศิวะ มีชื่อสามัญว่า พิธีไล่ชิงช้า กระทำในเดือนยี่ ขึ้น 7 ค่ำ ตอนเช้า และขึ้น 9 ค่ำ ตอนเย็น

แต่เดิมพิธีตรียัมปวายทำในเดือนอ้าย ต่อมาเปลี่ยนมาทำในเดือนยี่ ดังที่กล่าวไว้ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนว่า “ทำในเดือนยี่ ที่เปลี่ยนจากทำในเดือนอ้าย เปลี่ยนมาแต่กรุงเก่า ด้วยเหตุว่าเดือนอ้ายเพิ่งเป็นเวลาน้ำลด ถนนหนทางเป็นน้ำเป็นโคลนทั่วไป ย้ายมาเดือนยี่พอให้ถนนแห้ง”

ตามคติของพราหมณ์ เชื่อว่าพระอิศวรจะเสด็จลงมาเยี่ยมโลกปีละครั้ง ครั้งหนึ่งกำหนด 10 วัน วันขึ้น 7 ค่ำ เดือนอ้าย เป็นวันเสด็จลง แรม 1 ค่ำ เป็นวันเสด็จกลับ และในระหว่างที่เสด็จอยู่ในโลกนี้ พราหมณ์จึงทำพิธีตรียัมปวายต้อนรับพระอิศวรมีเทพดา เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระธรณี พระแม่คงคา มาเฝ้าขมุมนุมพร้อมกัน

¹⁰ พระครูความเทพมุนี (ชวนรังสิพราหมณ์กุล), “พระราชพิธีตรียัมปวาย-ตรีปวาย”, วารสารหอเวทวิทยาคม ฉบับ 1 ปีที่ 1 เล่มที่ 1 (มกราคม 2542) เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ หน้า 23-47.

ทำจำลองเป็นแผ่นกระดาน ผึงไว้หน้าขมรม โลกบาลทั้งสี่ก็มาเล่นไล่ชิงข้าวถวาย ภูยานาค ก็มารำเสนงพ่นน้ำ สาดน้ำถวาย พิธีตรียมปวายนี้ เป็นพิธีปีใหม่ของพราหมณ์ และเป็นพิธีอัญเชิญเสด็จพระอิศวรลงมาสู่โลก 10 วัน มีการอ่านโคลกสรรเสริญ ถวายข้าว ดอก ดอกไม้ ผลไม้ต่างๆ เป็นการสำนึกในพระคุณของพระเป็นเจ้าที่ทรงมีพระเมตตา กรุณา

ตำนานพระอิศวรตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า เมื่อพระพรหมทรงสร้างโลกแล้ว และขอให้พระอิศวรไปรักษา แต่พระอิศวรทรงห่วงใยและเกรงว่าโลกนี้อาจจะไม่แข็งแรง จึงเสด็จลงมายังโลกด้วยพระบาทเพียงข้างเดียวแล้วให้ภูยานาคมาไล่ยี้ระหว่างภูเขาทั้งสอง ผึงของมหาสมุทร ปรากฏว่าโลกยังแข็งแรงอยู่ดี ภูยานาคทั้งหลายก็ตั้งใจเป็นอย่างยิ่ง ลงเล่นน้ำและเฉลิมฉลองเป็นการใหญ่ ดังนั้น เสาชิงช้า จึงเปรียบเสมือนภูเขาทั้งสอง ผึงมหาสมุทร และชั้นสาดกร เปรียบเสมือนมหาสมุทรที่กว้างใหญ่ ซึ่งเหล่าภูยานาคพากันลงเล่นน้ำ รำเสนงสาดน้ำกัน

พระราชพิธีตรีปวาย

• มาจากคำในภาษาทมิฬว่า ติรูปปาไว (Tiruppavai) เป็นพิธีพราหมณ์ กระทำรับพระนารายณ์ หรือเรียกกันทั่วไปว่า พิธีแห่พระนารายณ์ เป็นการรับรองค้พระนารายณ์ที่เสด็จจากเกษียรสมุทร กระทำกันในวันแรม 1 ค่ำ ถึงแรม 5 ค่ำ รวมระยะเวลาที่ประทับอยู่บนโลกมนุษย์เป็นเวลา 5 วัน พระราชพิธีตรียมปวาย-ตรีปวาย แบ่งออกเป็นสามขั้นตอน

1. พิธีเปิดประตูควาลัยโกลาส เป็นการอัญเชิญเทพเจ้าลงมาสู่โลกมนุษย์ เพื่อทรงประทานพร จากนั้นเป็นพิธีไล่ชิงข้าวของนาลวันถวายแก่เทพเจ้าให้ทอดพระเนตร เพื่อทดสอบว่า โลกยังคงแข็งแรงและทนทานอยู่หรือไม่ นับเป็นเสริมสร้างให้แผ่นดินมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

2. พิธีประสาท เป็นกล่าวสรรเสริญเทพเจ้า ถวายข้าวตอก ดอกไม้ เครื่องกระยาบวย โภชนาหารแด่เทพเจ้า เมื่อถวายเสร็จแล้ว ก็นำมาแจกจ่ายเพื่อเป็นสิริมงคล

3. พิธีกล่อมหงส์ หรือพิธีช้างหงส์ เป็นการส่งเสด็จเทพเจ้า เริ่มจากพิธีสร้งน้ำเทพเจ้าเสร็จแล้วจึงอัญเชิญเทพเจ้าขึ้นสู่บรมหงส์ กลับคืนสู่วิมาน

สำหรับลำดับพิธีตรียมปวาย-ตรีปวายให้ผู้สนใจอ่านในงานวิจัยบทที่ 5

พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

พิธีนี้ในปัจจุบันก็ไม่มีการปฏิบัติในอินเดีย มีปรากฏให้เราเห็นในสมัยพระพุทธเจ้ามีการทำพิธีแรกนาขวัญ อาจจะมีประเพณีเกี่ยวกับพืชผลทางการเกษตรของแผ่นดินที่ให้สมบัติต่างๆ มากมายแก่สัตว์และมนุษย์ พิธีไปงคัลของชาวทมิฬอินเดียใต้ก็พูดเกี่ยวกับผลิตผลการเกษตร การทำพิธีแรกนาขวัญน่าจะได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเรื่องเทพปฐวีที่ให้กำเนิดพืชผล เทพเจ้าแห่งลม ฝน น้ำ มีการอาบน้ำชำระตัวสัตว์เลี้ยง และประดับตกแต่งทาสีบนเขาสัตว์แล้วเลี้ยงดูอย่างดีเป็นการระลึกถึงคุณของสัตว์

พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพิธีพราหมณ์ ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อขอพรจากเทพเจ้าให้มีฝนตกต้องตามฤดูกาล ให้การทำนาและการเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ตลอดปี ปรากฏหลักฐานในคำให้การขุนหลวงหาวัดว่า “พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาโปรดให้พระภิกุมาร (พระจันทกุมาร) แรกนาต่างพระองค์ ส่วนพระมหาลีนันก็จัดงานเทพีต่างพระองค์เหมือนกัน ผู้แรกนาหนึ่งเสลี่ยงเงิน มีกระบวนแห่เป็นเกียรติยศแห่ไปยังโรงพิธีซึ่งตั้งที่ตำบลวัดผ้าขาว ครั้นถึงเวลามงคลฤกษ์ พระภิกุมารถือคันไถอันเทียมด้วยโคอุสุภราช (ออกญา) พลเทพจูงโคไถ 3 รอบ นางเทพีหว่านพันธุ์ข้าว เสร็จแล้วจึงปลดโคอุสุภราชออกให้กินน้ำและถั่ว งา ข้าวเปลือก ถ้ากินสิ่งใดก็มีคำทำนายต่างๆ”¹³ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญนี้ครั้งในสมัยรัตนโกสินทร์ได้มีกระทำสืบมา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้เพิ่มพิธีสงฆ์ในพระราชพิธีจรดพระนังคัลด้วย เรียกว่า พิธีพืชมงคล

พระราชพิธีพืฐนศาสตร์

พิธีนี้ได้รับอิทธิพลจากประเพณีโบราณของอินเดียโดยตรงในพระเวทได้พูดถึงเทพเจ้าแห่งฝน ลม คือมารุต พระอินทร์ วรุณ ในพระพุทธรศาสนาได้พูดถึงเรื่องเกี่ยวกับเทพภิกษภย ความแห้งแล้ง มีการอาราธนาพระสงฆ์ให้สวดพระปริตรกำจัดภัยนี้ จนเกิดฝนตก พระราชพิธีพืฐนศาสตร์ กระทำในเดือน 9 ซึ่งในช่วงนี้เป็นฤดูฝนจะต้อง

¹³ คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ. (พระนคร : คลังวิทยา, 2510), 265-266.

ตกลงมา มิฉะนั้นแล้วข้าวกล้าในนาจะเสียหายได้ จึงต้องจัดขึ้นเว้นแต่ในปีใดที่ฝนตกต้องตามฤดูกาล ในการพระราชพิธีพืชมงคลนี้ นับเป็นการมงคลที่แสดงให้เห็นถึงพระบรมโพธิสมภารบารมี แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์เอาใจใส่ต่อการประกอบอาชีพของราษฎรถึงแม้ว่าช่วงเวลาที่ทำพิธีนี้อาจจะไม่อยู่ในเดือนเก่าก็ตาม ถ้ามีความจำเป็นก็อาจจัดให้มีพิธีขอฝนเป็นการเฉพาะก็ได้ เพื่อสนองความต้องการของราษฎรให้พ้นจากความเดือดร้อน เช่นนี้เรียก พระราชพิธีจร

พระราชพิธีจองเปรียง

พิธีนี้น่าจะได้รับความเชื่อมาจากประเพณีการจุดประทีปบูชาเทพเจ้า คือ เทศกาลที่ปาวลี ในพระราชพิธีเป็นการยกโคมตามประทีป เพื่อเป็นการบูชาตรีมูรติ ถ้าปีใดมีอธิกมาส ให้ยกโคมตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 12 จนถึงวันแรม 2 ค่ำ เดือน 12 ส่วนถ้าปีใดไม่มีอธิกมาส ให้ยกโคมตั้งแต่วันขึ้น 14 ค่ำ เดือนอ้าย จนถึงวันขึ้น 1 ค่ำ เดือนยี่ พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีจะเข้าพิธีที่โรงพิธีพราหมณ์ภายในพระบรมมหาราชวัง คณะพราหมณ์จะประชุมกันผูกพรต หัวหน้าพราหมณ์ถือศีลกินถั่ววงเป็นเวลา 15 วัน ส่วนพราหมณ์ท่านอื่นๆ ถือศีลอยู่ 3 วัน และทุกเช้า พราหมณ์ถวายน้ำมหาสังข์จนถึงวันลดโคม โคมที่ใช้ในพระราชพิธี มีโคมชัย โคมประทีป และโคมบริวาร ตัวโครงทำด้วยไม้ไผ่แล้วหุ้มด้วยผ้าขาว มีหงส์ติดลูกกระพรวนชักขึ้นไปเพื่อให้เกิดเสียงดังเวลาลมพัดภายในโคมมีเทียนหรือตะเกียงทาด้วยเปรียงที่พราหมณ์นำขึ้นถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงเจิม

พระราชพิธีกะติเกยา

เป็นพระราชพิธีตามเพลิงกอยรับเสด็จเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นพระราชพิธีนำหน้าพระราชพิธีตรีมปูวาย-ตรีปูวายที่จัดขึ้นเพื่อรับเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จัดให้มีขึ้นในเดือนอ้าย ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้เลื่อนมาทำในเดือน 12 พระราชพิธีกะติเกยาจัดขึ้นที่หน้าเทวสถานโบสถ์พราหมณ์

พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์

พิธีนี้เป็นพิธีที่ยังคงทำกันอยู่ในอินเดีย คือพิธี สราทส์ คือพิธีทำบุญอุทิศให้ กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มีการทำพิธี ปิณฑปิดฤกษ์ณะ คือการทำพิธีขัญะ ทำบุญก่อนข้าวแก่บรรพบุรุษในเมืองไทยพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์หรือพระราชพิธีตรุษ เป็นพระราชพิธีทำบุญปีเพื่อถวายพระราชกุศลอุทิศถวายแด่บูรพมหากษัตริย์ราช เจ้าและพระบรมราชบุพการี และเพื่อความเป็นสวัสดิมงคลแก่พระนครด้วย พิธีนี้ กระทำทั้งพิธีพราหมณ์และพิธีสงฆ์

เมื่อเราได้ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ฮินดูในช่วงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นด้านศิลปะแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนว่าอิทธิพลจากศิลปะอินเดียได้จะมีมากกว่า อินเดียเหนือ

5.3 อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูต่อวรรณกรรมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงระหว่างรามายณะฉบับกัมพันและ รัชกาลที่ 1 และร่องรอยของภาษาทมิฬจะนำมาเป็นบางส่วน การกำเนิดนาง สีดา และการอภิเษกพระราม

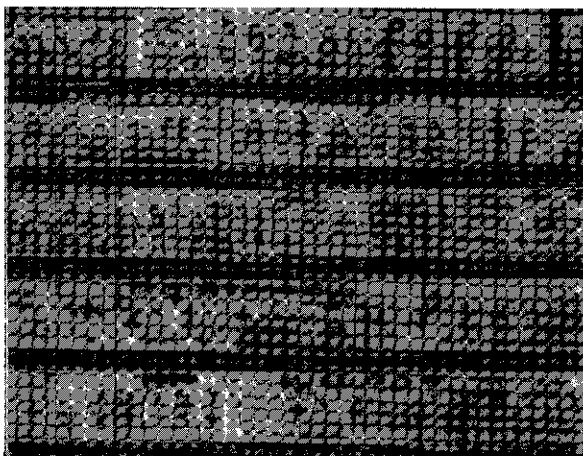
ฉบับของกัมพันกล่าวว่าจีไต (สีดา) ถูกทำให้ปรากฏขึ้น โดยไภของพระเจ้า ฉะนะกัน (ชนก) แต่ฉบับของ ร. 1 ว่า นางกำเนิดเป็นราชธิดาของทศกรรณัฐ

1. พระเนตรของอริรามัน (พระราม) พบกับพระเนตรของจีไต (สีดา) แล้วทั้งสองพระองค์ก็หลงรักกัน ในฉบับรัชกาลที่ 1 มีการกล่าวถึงการพบกันครั้งแรกของ พระรามกับนางสีดา พระรามสบเนตรกับนางสีดาขณะที่เสด็จผ่านไปใต้พระกลของ พระราชวังในมิตีลา และพระรามได้เสาะความลับให้แก่หนุมานฟัง ก่อนที่หนุมานจะไป ตามนางสีดาที่ลังกา ขณะที่นางสีดาจะผูกคอตาย ซึ่งในฉบับวาลมีกีไม่ได้กล่าวถึง เหตุการณ์ทั้งสองนี้

2. ฐนุของพระเจ้าจะนะกัน (พระเจ้าชนก) นั้น เคยเป็นฐนุที่จิวัน (พระคิระ) ได้ใช้เพื่อทำลายตริปุรัม (ตริปุรัม) แต่ในฉบับวาลมิกิได้กล่าวต่างกันว่าฐนุนี้เป็นฐนุที่พระคิระใช้ยิงทำลายพิริของพระทักษะผู้เป็นพ่อตา

การเนรเทศพระราม

1. การกลั่นแกล้งต่อหญิงรับใช้หลังคอมพิวเตอร์หรือกุนิ (กัจจี้) ของนางไคยเกยี่ของอิรามัน (พระราม) ในวัยเด็ก อันเป็นต้นเหตุในการเนรเทศ เป็นการแก้แค้นที่พระรามเคยแกล้งยิงตนซึ่งในตอนนั้นไม่มีในฉบับวาลมิกิ น่าจะเป็นสาระสำคัญในฉบับกัมพินและฉบับรัชกาลที่ 1 และสันนิฐานได้ว่ารูปแบบของชื่อ กัจจี้ อาจจะมาจากภาษาทมิฬ

ในรูปเป็นเหตุการณ์ที่พระรามกลั่นแกล้งนางค่อม เป็นรูปที่เขียนโดยนักจิตรกร นายกะ ในราชสำนักนายกะ อธิบายภาพด้วยภาษาเตลุกุ ในปี ค.ศ. 1676-1713.⁹ เทวปาง, นารายณ์ 10 ปาง หรือนารายณ์ 20 ปาง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการอวดตารปางต่างๆ ของพระนารายณ์

⁹ Nanditha, Krishna. **Painted Manuscripts of the Sarasvati Mahal Library.** (Madras : Sudarsan Graphics, 1994.), 42.

อภิไท้โพธิบาทด้วยเรื่องการสละหู่เคราะห้ตามความเชื่อของพวกพราหมณ์
อุณรุทมาจากเรื่องอนิรุทธซึ่งเป็นเรื่องแทรกเรื่องหนึ่งในมหากาพย์มหาภารตะ

เอกสารอ้างอิง

เอกสารชั้นต้น

- เลขที่ 510 พระราชพิธีบรมราชาภิเษก (พระนารายณ์) สมุดไทยดำ เส้นดินสอขาว.
เลขที่ 599 ม.68 พระราชพิธีพราหมณ์-พระราชพิธีตรีปาวาย สมุดไทยดำ อักษรไทย-
เส้นรง สมบัติเดิมของหอสมุดแห่งชาติ.

กลุ่มสมุดไทยที่ได้จาก พระครูวามเทพมุนี(สว่าง รั้งสีพราหมณ์กุล)

หมวดพระราชพิธี

- เลขที่ 668 ม.76 พระราชพิธี พระอวิสูตร (ภาษาสัน) บูชามูไร (ภาษาทมิฬ) สมุดไทยดำ
37 × 11.5 × 2 cm อักษรครีณ์ต์เส้นรง.
เลขที่ 667 ม.76 พระราชพิธี พระราชพิธีขึ้นพรหมหงส์, นมัสการ 8 ทิศ, ข้าหงส์ (ภาษา
สันสกฤต) ขันมุลาคันยัภษ, เป็ดประตูดิวาลัย (ภาษาทมิฬ), เป็ด-ปิดประตูด
ไกรลาศ สมุดไทยดำ 35.5 × 11.5 × 2 cm
เลขที่ 672 ม.77 พระราชพิธีต่าง ๆ พระราชพิธีบูชาหงส์ (พระนารายณ์) บูชานพ
เคราะห์, สังเวชพระภูมิเจ้าที่, (วาสตุ) ฯลฯ สมุดไทยดำ อักษรครีณ์ต์ เส้นรง

หมวดวรรณคดีลิลิต

- เลขที่ 360 พระราชพิธีว่าด้วยเรื่องตรีย่าประวาย, บูชาขลัง, เบ็ญจคัพย์, บูชาสังข์,
บูชากรต, บูชากุมภ, ราชสังสบูชา, มหาคณเปติบูชา ภาษาสันสกฤต และ
ช่งน้ำพิพัฒนัสต อักษรครีณ์ต์ พระครูวามเทพมุนี (สว่าง รั้งสีพราหมณ์กุล)
บริจาค.

หนังสือภาษาไทย

- กฎหมายตราสามดวงเล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505.
กฎหมายตราสามดวงเล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.

กฎหมายตราสามดวงเล่ม 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.

กฎหมายตราสามดวงเล่ม 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505.

คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุ
เท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. ตำรา 12 เดือนคัต
แต่สมุดขุมนทิพมนเทียรชาววังไว้. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2545.

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และ
โบราณคดีสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ประชุมหมายรับสั่งภาค 4 ตอน
ที่ 1 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่
หัว จ.ศ. 1186-1203. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2536.

_____ ประชุมหมายรับสั่งภาค 4 ตอนที่ 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาล
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จ.ศ. 1203-1205. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ พี.เอ. สิวิงจำกัด, 2537.

คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี.
ประชุมรับสั่งภาคที่ 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2525.

_____ ประชุมรับสั่งภาคที่ 3 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2528.

จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา, ดร. ประวัติและคำสวดสรรเสริญเทพเจ้า พระอิศวร พระ
นารายณ์ พระพินนศวร. กรุงเทพฯ : เทวสถานโบสถ์พราหมณ์, 2545.

ชเชม แก้วคล้าย, ศาสตราจารย์จากศิลาจารึกที่พบในประเทศไทย.

นิยะดา เหล่าสุนทร. คัมภีร์นารายณ์ 20 ปาง กับคนไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แม่คำฝาง, 2540.

_____ ศิลาลำหลักเรื่องรามเกียรติ์. กรุงเทพฯ : วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม,
2539.

บัญชีบริการเอกสารโบราณ หมวดตำราภาพ พุทธศักราช 2531 เล่ม 1.
หอสมุดแห่งชาติ.

ป. ศาสตรี. รายงานสำรวจตำราพระราชพิธีพราหมณ์สยาม. พระนคร : โรงพิมพ์
พระจันทร์, 2474.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระราชพิธีสิบสองเดือน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ดีลปบรรณาคาร, 2516.

_____ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงฟื้นฟูวัฒนธรรม.
กรุงเทพฯ : สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์พิมพ์, 2525.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยอยุธยา ลิลิตโองการ
แข่งหน้า. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2540.

ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวง. กฎหมายเล่ม 1 (พิมพ์เป็นอนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลโท อัมพร ศรีไชยันต์ ณ เมรุ
หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช
2513).

ศิลปากร, กรม. ตำราภาพเทวรูป และเทวดานพเคราะห์, กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ
กรมศิลปากร (จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรม
ราชินีนาถในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 12 สิงหาคม 2535).

_____ เทวปาง. 2513. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนายคำเสียบ ชื่นจิต
ณ เมรุวัดบางไฉลงใน ตำบลบางไฉน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
วันที่ 12 เมษายน พุทธศักราช 2513).

_____ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี นครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : บริษัท
เอ. พี. กราฟฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา.
กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2535.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2536.

วิทยานิพนธ์-สารนิพนธ์

ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. การศึกษาคติการสร้างพระพุทธรูปปางโปรดพกาพรหม.
สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2544.

สุวันดี ตั้งวิเศษชน. บทบาทของพราหมณ์ในราชสำนักรัตนโกสินทร์ตอนต้น. สารนิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหา
วิทยาลัยศิลปากร, 2531.

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. "เทวะประติมาน" ในงานจิตรกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีเทพผู้พิทักษ์
อุโบสถและวิหาร สมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2540.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

2nd **International Ramayana Conference 1986 Thailand.** Bangkok : Thai-
Bharat Cultural Lodge, 1986.

Ved Prakash Gupta. **Bhartiya Melon aur Utasvon ka Digdarshan (in Hindi).**
Delhi : Jivan Jyoti Prakashan, 1995.

Champakalakshmi, R. **Vaishnava Iconography in the Tamil Country.** New
Delhi : Sufit Mukherfee Orient Longman Limited, 1981.

Dallapiccola, Anna L., Anila Verghese. **Sculpture at Vijayanagara Iconogra-
phy and Style.** New Delhi : Manohar American Institute of Indian
Studies, 1998.

Damodaran, K. **Tamil Nadu : Archaeological Perspectives.,** Chennai :
Department of Archaeology a govt. of Tamil Nadu.

Devaraj, D.V. **Vijayanagara Progress of Research.** Mysore : Directorate of
Archaeology & Museums, 1991.

Hande, H. V. **Kamba Rāmāyanam.** Mumbai : Bharatiya Vidya Bhavan, 1996.
Shankar Raju Naidu, S., **A Comparative Study of Kamba Ramayanam and
Tulsi Ramayanam.** Madras : University of Madras, 1971.

Kulke, Hermann, **The Devaraja Cult.** (New York : Department of Asian Stu-
dies, Cornell University, 1978.

- Manusmṛti with the 'Manubhasya'** of Medhatithi Vol. 3-4. Translated by Ganganath Jha. Delhi : Motilal Banarsidass, 1999.
- Manickavasagam, M.E., **Dravidian Influence in Thai Culture**, Thanjavur : Tamil University Offset Press, 1986.
- Meyyappan, S. **Chidambaram**. Chennai : Manivasagar Offset Printers, 2003.
- Nagaswamy, R. "The Bangkok Manuscripts" **Newsletter Tamil Arts Academy**. June 2003. Chennai : Tamil Arts Academy publications, 2003.
- _____. "The Bangkok Manuscripts" **Newsletter Tamil Arts Academy**. October 2003. Chennai : Tamil Arts Academy publications, 2003.
- Pillai, M.S. Purnalingam. **Tamil Literature**. Tinnevely : The Bibliotheca, 1985.
- Raghavan, V. **The Ramayana Tradition in Asia**. New Delhi : The Sahitya Academi, 1998.
- Sastri, K.A. Nilakanta. **South Indian influence in the Far East**. Chennai : Tamil Arts Academy, 1949.
- Shulman, David Dean. **Tamil Temple Myths**. United Kingdom : Princeton University, 1980.
- Subrahmanian, N. **The Brahmin in the Tamil Country**. Madurai : Ennes Publications, 1989.

บทคัดย่อ

ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ต่อรูปแบบศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวรรณกรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ตอน 2

ประเพณีในพระราชพิธี 12 เดือนของไทย ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ทั้งทางอินเดียเหนือ และอินเดียใต้ เช่นพระราชพิธีลงสรงโสกันต์ (พิธีตัดผมเด็ก) พิธีศราภ (พิธีทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป) ได้รับอิทธิพลจากพิธีสันสการ (พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์) ซึ่งเขียนไว้ในคัมภีร์มนูธรรมศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อินเดียเหนือ เทศกาลประจำปีทางอินเดียเหนือ เช่น เทศกาล มะกร สังกรานติ (เทศกาลอาบน้ำที่แม่น้ำคงคา) เฉลิมฉลองกันในเดือนกุมภาพันธ์มีชื่อคล้ายคลึงกับไทยคือเทศกาล สงกรานต์ เทศกาลที่ปาวลี เทศกาลเล่นไฟ เฉลิมฉลองกันในช่วงเดือนตุลาคมและ พฤศจิกายน ตรงกับเทศกาลลอยกระทงของไทย พระราชพิธีบรมราชาภิเษกของไทย ก็ได้รับอิทธิพลจากอินเดียเช่นกัน พิธีตรีัมปวาย-ตรีปวาย เทศกาลโล้ชิงช้าของไทย ก็ได้รับอิทธิพลจากอินเดียใต้

อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูต่อวรรณกรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น รามเกียรติ์ได้รับอิทธิพลจากมหากาพย์รามายณะฉบับกัมพันมหากวีที่มีชื่อทางอินเดียใต้ เทวปาง นารายณ์ 10 ปาง หรือนารายณ์ 20 ปาง ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการอวตารปางต่างๆ ของพระนารายณ์ ชื่อหนังสือและชื่อตัวละครของไทย เช่น หนังสือจินดามณี และนางเมขลา ก็ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมอินเดียใต้

จะเห็นได้ว่าทั้งประเพณีวัฒนธรรมและวรรณกรรมไทยนั้นได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งส่วนใหญ่มาจากทางอินเดียใต้มากกว่าอินเดียเหนือ

Abstract

The Influence of Hindu Brahmanism in the Early Ratanakosin Period

The Thai 12 Royal Ceremonies were influenced by Northern and Southern Hindu Brahmanism. For example, Thailand's *Longsongsokan* (Hair-Cutting Ceremony) and *Sraddha* (Ancestral Offering Ceremony) were adapted from *Sanskar* (Sacred Ceremonies) composed in the next *Manudharmasastra* by Northern Hindu Brahmins. Additionally, the Northern Indian festival *Makar Sankranti* (Bathing Ceremony), which is performed in February, directly influenced Thailand's *Songkran* (Water Festival). Another influence is *Dipavali* (Festival of Lights), a Hindu celebration in October or November, which in Thailand is called *Loy Krathong* (Floating Lamp Festival). Examples of influence from a Southern Indian festival can be seen in the Thai *Triyampavai-Tripava* (Swinging Ceremony) and the Coronation Ceremony.

Hindu Brahmanism also influenced Thai literature in the early Rattanakosin period. There is a connection between the Hindu epic *Kamban's Ramayana* (Southern Ramayana) and Thailand's *Ramakirati*. Other texts from Hindu Brahmanism that have been used in Thai literature include *Thevapang* (God's Postures), *Naraisippang* (Ten Incarnations of Lord Vishnu) and other Southern Indian literature from the Sangam age, which is the period of the greatest Southern Indian Buddhist and Jain Poet, Jain Poet 90A.D.*, such as *Cindamani* (Precious Jewel) and *Manimekhla*.

In conclusion, we noticed that the Southern Hindu Brahmanism had a large influence than Northern Hindu Brahmanism over Thai ceremonies and literature during the early Rattanakosin period.

* M.S. Purnalingam Pillai. **Tamil Literature**. South India : Published by The Bibliotheca, Munnirpallam, 1985. p. 112-127.